

*'De gezelligheid onder mekaar,
dat is het grootste verschil'*

Met de 49-jarige tweelingzusters bezoek ik die middag een Chinees restaurant bij de Haagse Laan van Meerdervoort. Het vriendelijke meisje dat ons twee keer een kopje iets te witte koffie brengt dommelt, tijdens het interview, met het hoofd tussen de armen op het buffet. We zijn de enige gasten.

Het gaat over het boek, dat de ene zuster over de andere schreef: 'Laten ze het maar voelen...(Vijfentwintig jaar belangenbehartiging voor een verpleegde)', uitgeverij Van Gennep, f 8,90.

De schrijfster, C.A. van Eijk-Osterholt, 'Puck' voor haar zuster, volgt het gesprek stil, uiterst geconcentreerd: Mies, naar wie - vreemd genoeg - nog geen journalist had gevraagd, moet nu het woord doen. Want Mies, de verpleegde, die zij twee keer in de week in haar groene Volkswagen afhaalt bij de inrichting om een eindje te rijden, ergens koffie te drinken en bij te praten, is ten slotte de hoofdpersoon van het boek 'dat als een schreeuw door het land zal gaan' (Algemeen Dagblad, 2 december).

Heeft u het boek gezien?

'Nee, ik heb het niet gezien', zegt Mies. 'Ik heb er van patiënten over gehoord die 't gekocht hadden, en van verpleegsters die 't gekocht hadden. Maar ik heb het niet gezien'.

Puck: 'Je hebt een stukje van de drukproef gelezen, weet je nog wel? Over die Tweede Kamer-commissie'.

Mies: 'O ja'.

Hoe vond u dat?

Mies: 'Indrukwekkend'.

Vond u het vreemd, dat het over-uzelf ging?

Mies: 'Ja, eigenlijk wel. Dat vond ik wel moeilijk'.

Bent u bang geweest voor slechte reacties?

Mies: 'Ik ben altijd bang'.

Wilt u het liever niet lezen?

Mies: 'Nou nee, meneer. Liever niet. Verschillende patiënten beginnen er over. Eentje zei enthousiast tegen mij: dan ga ik het je toch voorlezen. Nou, daar ben ik nogal voor te vinden! Zeker voor het slapen gaan aan je bed komen zitten. Ik hoor liever de sprookjes van Andersen'.

'Nee meneer — al die ellende weer. Dan is het alsof je alles weer beleeft'. Stilte. 'Over Sancta Maria zou ik nooit meer willen vertellen. Dat al die ellende weer bovenkwam. Nee, dat wil ik nooit meer'.

Vastberaden

'Laten ze het maar voelen...' is een sober en simpel geschreven boek, dat door mevrouw Van Eijk-Osterholt (getrouwd met een hoogleraar in de theoretische economie; tenger, kien, weifelend maar vastberaden) in drie maanden uit oude agenda's en brieven werd samengesteld. Ze wilde het eigenlijk 'Hoe laat is het eigenlijk?'; later 'Kon ik het maar uitleggen' noemen - uitdrukkingen van haar tweelingzuster bij angstaanvallen - en zichzelf een pseudoniem ('Sisyphos') geven; op aandrang van de uitgevers, maar erg bang voor represailles op haar zus, bracht ze het ten slotte onder eigen naam op de markt.

128 treurige pagina's lang bokst zij op tegen een ondoorzichtig bolwerk van artsen, verpleegsters, directeuren en overheidsinstanties om voor Mies een beter lot in de psychiatrische wereld uit het vuur te slepen — om keer op keer van het kastje naar de muur geschoven te worden, of als 'leek' genegeerd. In zijn nawoord noemt psychiater J.P. Teuns de sociale positie van de inrichtingspatiënt 'geïsoleerd, rechteloos, machteloos en "rustig" gehouden': oud nieuws voor de steeds onrustiger wordende werkers in het veld, voor de publieke opinie (die zich bijna lijkt te gaan *interesseren* voor de 'psychisch zieke' familieleden, vrienden en kennissen) opnieuw een schok.

De grote verdienste van 'Laten ze het maar voelen' is daarbij dat het in het verlengde ligt van de eerste golf van publiciteit. Nadat eerst aandacht werd besteed aan de arbeidsintensieve, dure en dan ook zeer zeldzame alternatieven (het Amerikaanse Chestnut Lodge via Foudraine; Amstelland, de Viersprong, de Oosthoek en andere 'therapeutische gemeenschappen' o.a. via het omslagverhaal van HP 48/'71, 'Gek zijn moet goedkoop blijven') richt mevrouw Van Eijk de aandacht op de hoofdzaak. Op de 20.000 landgenoten die al langer dan 10 jaar in een inrichting zitten en in hun onderworpen, afgestompte bestaan nog maar één identiteit over hebben — die niemands echtgenoot, vader, moeder, collega of vriend meer zijn, alleen nog maar chronisch patiënt.

Rooms

De hoofdmoot van het boek (pag. 18 t/m 121) behandelt, bewust anoniem, Mies' jaren in Sancta Maria te Noordwijkerhout: 1947 t/m 1970. Antipaap-se lezers komen tussen de regels door volop aan hun trekken door de schildering van het roomse gestichtsmilieu (waarin uitstapjes naar Lourdes ongeveer de kostbaarste therapeutische ingreep vormen, en de 'ontoerekenbaren' bij verkiezingen naar het stemlokaal gebracht worden met het consigne om op de KVP te stemmen), voor de in dit opzicht wat breder georiënteerden zal het duidelijk zijn dat onmacht, onkunde en venijn ook langs andere kanalen dan het katholicisme uitgeleefd kunnen worden. Navrant illustratiemateriaal tegen het gebruik van Hogere (straffende, vergevende, moraliserende) machten in het menselijk verkeer blijft 'Laten ze het maar voelen' inmiddels wel — ook in een ander opzicht.

Sancta Maria, dat in de jaren '60 geplaagd werd door de ook in het boek behandelde rel rond het ontslag van de vernieuwingsgezinde directeur J.A.S. Grevelink, kan bij het ook daar broodnodige zelfonderzoek zeker zijn voordeel doen met het boek van mevrouw Van Eijk, en heeft verder recht op enige stilte. Wel valt het op dat de public relations ook nu nog matig verzorgd worden. Directeur en chef de clinique van de inrichting hebben het tegenover een verslaggever van De Tijd over 'sensatielectuur', klagen dat 'het boekje lekker verkocht is als sinterklaas-cadeautje' (in plaats met de kerst?) en schamperen dat vernieuwers 'de zaak maar eens over moeten nemen' ('Dan kunnen ze zien wat het verschil is tussen theorie en praktijk') — iets dat een medicus nooit serieus

meent, zelfs niet als hij het verschil tussen een injectiespuit en een stethoscoop vergeten is.

Droevig hoogtepunt uit deze contreien was een ingezonden brief van de zenuwarts W.G.M. Blom-Dijkman te Hillegom in de Volkskrant van 15 november. Fel uitvarend tegen het 'destructieve' boek ontschoot haar de blamerend-hooghartige zin *Zo ik de moeite genomen zou hebben het boek te lezen dan zou ik ongetwijfeld feiten hebben kunnen aanwijzen, die voor velerlei interpretaties vatbaar zijn*: de leraar die een 4 geeft omdat hij 'ongetwijfeld' veel fouten zou hebben gevonden als hij de moeite had genomen om het proefwerk na te kijken. Dat mevrouw Blom verbonden was aan de inrichting die Mies Osterholt pas in 1970 verliet, vermeldt zij uitdrukkelijk niet: er zijn heel wat psychiaters die schuldgevoelens en afgeweerde agressie alleen bij anderen kunnen ontdekken.

De onduidelijke maar heftige oppositie tegen het 'medisch model' werd door deze medici aldus weer voldoende aangezwengeld. Positief commentaar inzake Sancta Maria komt van de omstreden vroegere directeur Grevelink: 'Een nuttig boek. Voorzover ik intertijd met die zaak te maken heb gehad, klopt het allemaal. Maar er zit nu een hoop ontwikkeling in — daar ook, dunkt mij toch wel'.

Gezellig

Vanaf juni 1970 verblijft Mies in 'Oud-Rosenburg' te Den Haag/Loosduinen: de pagina's 123 t/m 128. Zij vertelt er over in het verlaten Chinese restaurant, makkelijker formulerend en met soms een soort tevredenheid op haar altijd zo sombere gezicht.

'O ja meneer... het is stúkken gezelliger. Misschien vindt u het raar dat ik het zo zeg, maar het is een groot huisgezin, waarvan de verpleegster de moeder is. De gezelligheid onder mekaar, dat is het grootste verschil. In de isoleer stond je soms uren te rammelen tot er een zuster bij je kwam'.

's Morgens help ik met afwassen, dan ga ik bijvoorbeeld handwerken. 's Middags help ik weer met afwassen, dan weer handwerken, 's avonds weer afwassen. Dat vind ik heerlijk: ik doe heel graag huishoudelijk werk. Om half negen gaat iedereen naar bed, dat is de vastgestelde tijd. Eerst zit ik nog te schrijven, of een mooi boek te lezen. Het laatste mooie boek

dat ik gelezen heb ging over vogeltjes, ik weet de titel niet meer. Soms kijken we naar de televisie — als er een mooie film is, met natuuroptnamen, kijk ik ernaar. De politiek interesseert me niet’.

‘Wat ik het liefste doe is pianospelen. ’s Ochtends worden we om 7 uur gewekt. Dan is mijn eerste gang naar beneden. Daar ben ik om tien over half 8, dan zijn de anderen toch nog niet op, en dan heb ik 20 minuutjes voor mezelf om te spelen. Een menuetje van Beethoven, walsen van Chopin. Dat vind ik heerlijk. Dan ben ik alles vergeten, rondom me heen’.

Puck: ‘Dat kan ze echt erg goed hoor’.

Wat vindt u het ergste?

‘Als ik ’s avonds naar boven moet. Dat je dan al die ellende weer ziet. Als het kunstlicht aangaat krijg ik toch zo’n angst. Ik slaap in een kamertje met drie mensen, en we kunnen het goed met elkaar vinden hoor. Maar ik moet altijd door die zaal. Die schreeuwende mensen — die schreiende mensen. Je ziet daar zoveel leed. Ik heb een intense angst voor de avond. Vreselijk. Ik kan niet tegen alleen liggen’.

Stilte.

Zou u de maatschappij in durven?

‘Misschien wel. Maar doordat ik alleen zou moeten slapen, zou ik ’t misschien nog niet kunnen. Door m’n toevallen durf ik het niet erg aan. Dan blijf ik liever hier’.

‘Ik wou altijd nog wel in de maatschappij komen. Thuis. Maar het is wel moeilijk voor te stellen... het is zo lang geleden. Als ik met meer zou zijn, bijvoorbeeld in een kindertehuis, dat je met meer leidsters bij elkaar bent — dan zou ik het wel aandurven. O ja’.

‘Maar het grootste bezwaar is dat je in zo’n inrichting hebt gezeten, hè. Ze vragen altijd wat je in het verleden gedaan hebt’.

Behoedzaam

Dokter J. Bijl (65, vanaf 1959 bij ‘Oud-Rosenburg’, sinds 1961 geneesheer-directeur) in zijn riant directeursvertrek: ‘Mevrouw Van Eijk treedt niet altijd even tactvol op, ze schrijft iedereen en zo... Maar ik vond het wel vreselijke dingen om te lezen. Ze heeft misschien hier en daar overdreven, maar het lijkt wel waar’.

De geneesheer-directeur, een behoedzaam optredend mens, heeft het moeilijk met ‘Laten ze het maar voelen’: hij voelt zich, terecht, niet verantwoordelijk voor Mies’ psychiatrische carrière, maar zij bezet op dit moment wel een van de 670 bedden in zijn inrichting; hij staat in sommige opzichten niet afwijzend tegenover vernieuwersideeën (is een voorstander van psychotherapie, gesprekken), maar heeft het al moeilijk genoeg met het ook hier inspraak verlangende personeel enerzijds en het wakende economische oog, dat de hele psychiatrische zorg beheerst, anderzijds. Bovendien is hij zijn opvolger al aan het inwerken en schuwt hij publiciteit en openbaarheid daardoor nog meer dan hij instinctief al doet. Geen herrie op de valreep.

Een bespreking van de medische kant van de zaak wijst hij af: ‘Dat zou toch niemand willen, dat je voor radio, tv of pers de hele achtergrond zou gaan bespreken? Dat kan toch niet? Daar bescherm je de patiënten mee’. Wel laat hij doorschemeren dat collega Teuns, schrijver van het nawoord, ‘als hij het boek goed gelezen had’, had kunnen weten ‘wat de patiënte heeft’; hierbij doelt hij ongetwijfeld op de stuipen die Mies als zes maanden oude baby heeft gehad en de mogelijkheid van hersenbeschadiging en epilepsie (een mogelijkheid waarmee ook mevrouw Van Eijk terdege rekening houdt).

Vervolgens wordt het moeilijker. Heeft mevrouw Van Eijk hem gevraagd haar zuster psychotherapeutisch te laten behandelen?

Bijl: ‘Ik weet niet of ze ons dat gevraagd heeft... ja, misschien.’ (Het gebeurde in een brief van 19 juni 1972, herhaald op 21 oktober.)

Waarom zou het niet kunnen, collega Teuns heeft het toch aangeboden? Bijl: ‘Dat is een moeilijke vraag. In de eerste plaats hebben we onze eigen psychotherapeuten. Ik geloof dat het zo tegen de haren van iedereen in zou strijken om iemand als Teuns hier binnen te halen. En dan is het nog de vraag hoe het bekostigd zou moeten worden.’ (Door mevrouw Van Eijk, zoals zij in haar brieven aanbood.)

Ten slotte houdt dokter Bijl een algemeen betoog over het nut van gesprekstherapie in dit soort gevallen: ‘Geregelde omgang, ook met een goeie verpleegster of een maatschappelijk werkster, zal zeker invloed hebben. Ook een gesprekstherapie zou haar leven wel veraangename. Maar daar was ze, ook in het verleden, nooit echt beter van geworden. Nee, het is uiterst onwaarschijnlijk dat ze er echt door zou genezen.’

Pas later, als ik met de geneesheer-directeur over de oprijlaan loop en hij me zijn eigen huis wijst, 'waar toch ook die tralievensters waar mevrouw Van Eijk over schrijft inzitten' (de villa lijkt verder geenszins op zaal 'Dames-onrust'), dringt het tot me door wat hij eigenlijk verdedigt. Op het eerste gehoor klinkt het vreemd: een therapie afwijzen omdat haar leven wel veraangenamen zou — iets als geen kachel kopen omdat je het er wel eens warmer door zou kunnen krijgen.

In tweede instantie wordt het helderder. Iemand die de zorg heeft voor 670 koude mensen kan niet voor één daarvan, omdat die toevallig een uiterst vasthoudende zuster heeft, dure dan wel vreemde straalkacheltjes binnen gaan slepen. Het is een kwestie van rechtvaardigheid: iedereen op een net aanvaardbaar minimumpeil, met een maximum dat daar niet ver vandaan ligt. En misschien zit daar wel wat in ook.

Ik neem afscheid van de directeur, die zoals zijn geplaagde collega's van andere inrichtingen de deksel dicht moet houden boven een explosief vat vol opborrelende initiatieven en onvervulde wensen. In zijn kamer werd hij ten slotte wat ongeduldig. 'Ja natuurlijk is het te weinig!', zei hij, toen ik naar het personeelsbestand (8 psychiaters, 3 psychologen; 4 met therapeutische ervaring) informeerde. En over zijn verpleegprijs, op 2 na de laagste van het land: 'Nee, ik vind dat bepaald geen eer! Je zou véél meer willen doen, maar dat kan gewoon niet'.

Trots

De economische tegenkracht is niet moeilijk te vinden — hij zit niet eens buiten de inrichting, zij het wel ver buiten de psychiatrie. Mr. A.L.A. Mellink te Wassenaar, oud-bankier en voorzitter van het regentencollege van de Stichting Rosenburg ('Aan praten heb ik verschrikkelijk het land, als 't geen hout snijdt') komt er rond voor uit dat hij - in verband met de inflatie en het beheer van de publieke gelden - de lage verpleegprijs, f59,-, wél een eer vindt. 'Ik ben daar trots op, omdat ik weet dat het niet ten koste van de verpleging gaat', zegt hij.

'Rondkomen is mijn vak — daarvoor zit ik er in als oud-bankier,' aldus de heer Mellink. 'Wij zijn geen rijke inrichting, als neutrale stichting. Geld weggooien is er bij mij niet bij. Vorig jaar hadden we een overschot van een paar ton, dat hebben we gewoon op de begroting van dit jaar gezet. We hebben verder dit jaar niet bezuinigd: géén mensen ontslagen, géén

salarisverminderingen gegeven. We hebben alleen wat voorgenomen personeelsuitbreidingen uitgesteld.'

Het boek van mevrouw Van Eijk heeft mr. Mellink met aandacht gelezen: 'Een doodzielig geval, dat geef ik u direct toe.' Even later, hoewel ik de wereldpolitiek niet aanroer en de samenhang me ontglipt: 'Het is net als met dat geblèr over Noord-Vietnam. Over Zuid-Vietnam hoor je niks, maar daar moorden ze ook aardig.'

Tot zover de heer Mellink, voorzitter van het regentencollege van een doorsnee-inrichting, die eigenlijk bij toeval in de publiciteit is gekomen.

Nuttig

We zitten weer in het Chinese restaurant. Vindt Mies het eigenlijk nuttig dat haar zuster het boek geschreven heeft?

'O ja, zeker meneer. Dat de mensen weten wat er te koop is in zo'n inrichting. En dat er meer verbeterde omstandigheden komen voor de patiënten. Ik noem alleen maar langere bezoektijden, wat voor de bedpatiënten reuze voordelig zou zijn. Kleinere slaapvertrekken, waarbij de mensen rustig bij mekaar liggen — want ik heb het nog getroffen. En dat we eigen kasten kregen, over onze eigen kleding zouden kunnen beschikken. Er is een mevrouw voor de garderobe, maar net zoals vandaag - het is nou donderdag - moet ik tot maandag in dit pakje lopen, omdat die mevrouw met weekend is. En voor de zondag wil je wel eens in een andere jurk lopen.'

En verder?

'Mijn vrijheid heb ik goddank. Ik kan wandelen waar ik wil. Het is een heerlijk uitgestrekt terrein, waar je vogels kan bestuderen. Ja, wat zou ik nog meer willen?'

Puck: 'Een piano.'

Mies: 'Een betere piano — in een apart kamertje. Oo... als dat toch eens waar was, meneer.'

Mies moet terug naar de inrichting, waar ze om half vijf aan tafel wordt verwacht; er verdwijnt snel een rol sprits van de ene handtas in de andere, en nu was er niet eens tijd meer om nog postzegeltjes te kopen. We rijden terug naar Oud-Rosenburg, ik zie de zusters naar binnen schuifelen: Mies

is wat kleiner, maar 20 kilo zwaarder en loopt onzeker. Achter de verlichte ramen zit men al aan tafel. Grijsz haren. Het eten is trouwens 'over het algemeen goed'.

Onmisbaar

Met mevrouw Van Eijk praat ik nog een middag in haar Kralingse flat. Over genezing van haar zuster ('Je wacht altijd min of meer op een wonder'), over de tientallen brieven en telefoontjes die haar overspoeld hebben, over de kleine praktische verbeteringsvoorstellen waarmee zij de inrichting achtervolgt. Zijn psychiatrische inrichtingen nog onmisbaar?

'Ja. Er zijn toch een heleboel mensen die, hoe streng het er ook is, die muren als een veiligheid ervaren en zich geen raad weten daarbuiten'. Haar zus ook? 'Ja, mijn zus ook. Ik zou alleen willen dat ze anders waren. Dat er zoveel artsen en therapeuten zouden zijn, dat er van iedereen notitie werd genomen.'

'In het boek staat meer niet dan wel', zegt ze, als het over haar jeugd en ouderlijk huis gaat; ze verzoekt me om een pijnlijk incident uit de oorlogsjaren, dat Mies bij de Chinees met onverwachte precisie te berde bracht (ook dit speelde in de angstige nachtelijke uren, tijdens de verduistering) niet in de krant te zetten. Ik vind het jammer, probeer haar uit te leggen waarom ik de jeugd van Mies, de pagina's 7 t/m 17, te summier vind beschreven — dat achter elk verhaal met de lichtelijk paranoïde kop 'Een kwart eeuw in handen van de psychiater' (Algemeen Dagblad) een zeker zo nuttig 'Twintig jaar in handen van de ouders' schuilgaat. Of 'Geestelijk begeleid door de pastoor', 'Gadegeslagen door vrienden en kennissen.'

Zij houdt het op wat zij in het boek geschreven heeft, dat kostte al moeite genoeg. Pagina 7: *'Hun huwelijksleven was een hel'*. Pagina 10: *'Moeder vond het kind lastig en strafte het soms zwaar'*. Pagina 34, heel geïsoleerd: *'Pas vele jaren later zou ik te weten komen dat vader de geneesheer-directeur (van Sancta Maria, Red.) heeft geschreven dat hij niet wil dat Mies ooit in een andere inrichting zal worden opgenomen. De pas is dus afgesneden, maar dat weet ik nu nog niet'*.

Het motief van de vader was het voorkomen van verdere geloofsafval; zijn macht liep via het geld. Eind '68 overleed hij, in '70 werd Mies eindelijk overgeplaatst.

Mevrouw Van Eijk over ruzies thuis, toen de zusjes 7, 8 jaar waren: 'Ik trok een kussen over mijn hoofd als we in bed lagen, deed mijn vingers in m'n oren. Maar Mies zat rechtop en zei: 'Luister nou toch! Luister wat er gebeurt!' Ik zei: ik wil niet luisteren, ik wil fantaseren, dat moet jij ook doen. Maar zij kon dat niet, zij luisterde. Die realiteit beneden woog voor haar zo scherp'.

is wat kleiner, maar 20 kilo zwaarder en loopt onzeker. Achter de verlichte ramen zit men al aan tafel. Grijsz haren. Het eten is trouwens 'over het algemeen goed'.

Onmisbaar

Met mevrouw Van Eijk praat ik nog een middag in haar Kralingse flat. Over genezing van haar zuster ('Je wacht altijd min of meer op een wonder'), over de tientallen brieven en telefoontjes die haar overspoeld hebben, over de kleine praktische verbeteringsvoorstellen waarmee zij de inrichting achtervolgt. Zijn psychiatrische inrichtingen nog onmisbaar?

'Ja. Er zijn toch een heleboel mensen die, hoe streng het er ook is, die muren als een veiligheid ervaren en zich geen raad weten daarbuiten'. Haar zus ook? 'Ja, mijn zus ook. Ik zou alleen willen dat ze anders waren. Dat er zoveel artsen en therapeuten zouden zijn, dat er van iedereen notitie werd genomen.'

'In het boek staat meer niet dan wel', zegt ze, als het over haar jeugd en ouderlijk huis gaat; ze verzoekt me om een pijnlijk incident uit de oorlogsjaren, dat Mies bij de Chinees met onverwachte precisie te berde bracht (ook dit speelde in de angstige nachtelijke uren, tijdens de verduistering) niet in de krant te zetten. Ik vind het jammer, probeer haar uit te leggen waarom ik de jeugd van Mies, de pagina's 7 t/m 17, te summier vind beschreven — dat achter elk verhaal met de lichtelijk paranoïde kop 'Een kwart eeuw in handen van de psychiater' (Algemeen Dagblad) een zeker zo nuttig 'Twintig jaar in handen van de ouders' schuilgaat. Of 'Geestelijk begeleid door de pastoor', 'Gadegeslagen door vrienden en kennissen.'

Zij houdt het op wat zij in het boek geschreven heeft, dat kostte al moeite genoeg. Pagina 7: *'Hun huwelijksleven was een hel'*. Pagina 10: *'Moeder vond het kind lastig en strafte het soms zwaar'*. Pagina 34, heel geïsoleerd: *'Pas vele jaren later zou ik te weten komen dat vader de geneesheer-directeur (van Sancta Maria, Red.) heeft geschreven dat hij niet wil dat Mies ooit in een andere inrichting zal worden opgenomen. De pas is dus afgesneden, maar dat weet ik nu nog niet'*.

Het motief van de vader was het voorkomen van verdere geloofsafval; zijn macht liep via het geld. Eind '68 overleed hij, in '70 werd Mies eindelijk overgeplaatst.

Mevrouw Van Eijk over ruzies thuis, toen de zusjes 7, 8 jaar waren: 'Ik trok een kussen over mijn hoofd als we in bed lagen, deed mijn vingers in m'n oren. Maar Mies zat rechtop en zei: 'Luister nou toch! Luister wat er gebeurt!' Ik zei: ik wil niet luisteren, ik wil fantaseren, dat moet jij ook doen. Maar zij kon dat niet, zij luisterde. Die realiteit beneden woog voor haar zo scherp'.